

Евген Романенко

завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом, президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», до.держ.упр., д.е.н., професор.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

У статті актуалізовано проблему розвитку волонтерської діяльності у сфері цивільного захисту України як складової системи забезпечення національної безпеки. Розглянуто сучасний стан українського волонтерства у ліквідації наслідків масштабних пожеж, стихійних лих, екологічних і техногенних катастроф. Зокрема, розкрито основні положення нормативно-правових документів, що регулюють діяльність волонтерів і волонтерських організацій у сфері надзвичайних ситуацій на сучасному етапі розвитку нашої держави.

Проаналізовано передовий європейський досвід здійснення волонтерської діяльності у зазначеній сфері, визначено і обґрунтовано пріоритетні напрями його запозичення в Україні. Показано роль і місце волонтерської допомоги у європейському механізмі запобігання і реагування на надзвичайні ситуації та різні кризові явища, пов'язані з небезпекою для життя і здоров'я людей.

Визначено пріоритети державної політики України з метою удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази щодо сприяння державою діяльності українських волонтерів і волонтерських організацій у сфері цивільного захисту, посилення їх взаємодії з органами державної влади усіх рівнів у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій. Доведено необхідність подальшого розвитку державних інститутів в контексті європейських стандартів з метою поглиблення взаємодії між рятувальними службами і волонтерами для забезпечення безпеки суспільства.

Ключові слова: надзвичайна ситуація, волонтер, волонтерська діяльність, волонтерська організація, цивільний захист, європейський досвід, державне управління.

Yevhen Romanenko

Head of Public Administration Department, Interregional Academy of Personnel Management, Doctor in Public Administration, Doctor in Economy, Professor

VOLUNTEER ACTIVITIES IN EMERGENCY SITUATIONS IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF ITS DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN EXPERIENCE CONTEXT

The article Modified issue of volunteering in civil protection Ukraine, as a component of national security. The current state of Ukrainian volunteering in the aftermath of large-scale fires, natural disasters, environmental and technological disasters. In particular, the basic provisions of legal documents regulating the activities of volunteers and volunteer organizations in Emergencies at the present stage of development of our country.

Analyzed advanced European experience of volunteering in this area, defined and justified priority directions of its loans in Ukraine. The role and place of volunteer help from the European mechanism of prevention and response to emergencies and various crisis-related threat to life and health.

Policy priorities of Ukraine to improve the legislative and regulatory framework to promote the state of Ukrainian volunteers and volunteer organizations in the field of civil protection, strengthening their interaction with public authorities at all levels in the event of threats or emergencies. The necessity of further development of state institutions in the context of European standards with the aim of strengthening cooperation between rescue services and volunteers to ensure the safety of society. In Ukraine, as in the worldwide growing number and scale of emergency situations of technogenic, natural, social and military (HC), and then more and more aggravated the problem of protecting the population, territory, property and the environment from their effects.

The vulnerability of modern information society from the effects of natural disasters, accidents, environmental and technological disasters requires the creation of new systems of public and social administration, implementation of innovative forms of interaction and communication departments and rescue services and civil society institutions.

European state practice has accumulated considerable experience in this area, which must necessarily be useful for modern Ukraine. The most progressive mechanism of European policy in the field of civil protection (RCD) is to provide volunteer assistance to authorities and affected population in fire suppression and other types of emergency. The presence in Ukraine of a range of new dangers and threats sharp points to the failure of formal authorities to fully respond to the demands of society, which is why the involvement of private (voluntary) organizations to the rescue of strategic importance for the development of MCD Ukraine and strengthening its national security.

So in our opinion, need to create community centers in every region of Ukraine, which will begin around the proliferation of voluntary activity. The impetus for the creation of visual demonstration can be both successful and not successful examples of overcoming the consequences of emergency in the world in general and in Ukraine in particular. Especially effective this method functions in areas where there is some obvious threat, such as seasonal natural disasters or potentially dangerous

enterprises where there is a clear understanding of the importance of people effective mechanism preventing emergency situations of natural and man-made disasters and responding to them.

It is from these places to start work to promote volunteerism as a social phenomenon. These civic organizations need to support both information - that is, to disseminate information on their activities and on the legislative level - the introduction of incentives (eg Germany). This process certainly requires a systematic approach is difficult, but it allows you to activate the existing resources and attract additional (eg public-private partnerships). This is, firstly, formed a culture of safe behavior of a man who was correct preparation and not allow the risk situation and not make the fatal mistake; secondly, in the aftermath expended considerable public funds and recruiting volunteers to provide significant savings.

Thus, the analysis of the current state and prospects of volunteering in civil protection Ukraine in the context of European experience has shown the need for priority development community centers in Ukraine on prevention, prevention, prevention of emergency, overcoming their consequences and further develop organizational, legal, regulatory and theoretical and methodological guidelines concerning the implementation of effective policy in the field of volunteering, which will allow cooperation with European partners to transform volunteering a key element of the MCD Ukraine.

Keywords: emergency, volunteer, volunteering, volunteer organization, civil protection, the European experience, public administration.

Евгений Романенко

заведуючий кафедри публічного адміністрування Межрегіональної академії управління персоналом, президент общественной научной организации «Всеукраїнська асамблея докторів наук по державному управлінню», д.гос.упр., д.е.н., професор.

ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕЕ РАЗВИТИЯ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА

В статье актуализировано проблему развития волонтерской деятельности в сфере гражданской защиты Украины, как составляющей системы обеспечения национальной безопасности. Рассмотрено современное состояние украинского волонтерства в ликвидации последствий масштабных пожаров, стихийных бедствий, экологических и техногенных катастроф. В частности, раскрыты основные положения нормативно-правовых документов, регулирующих деятельность волонтеров и волонтерских организаций в сфере чрезвычайных ситуаций на современном этапе развития нашего государства.

Проанализирован передовой европейский опыт осуществления волонтерской деятельности в указанной сфере, определены и обоснованы приоритетные направления его заимствования в Украине. Показана роль и место волонтерской помощи в европейском механизме предотвращения и реагирования на чрезвычайные ситуации и различные кризисные явления, связанные с опасностью для жизни и здоровья людей.

Определены приоритеты государственной политики Украины с целью усовершенствования законодательной и нормативно-правовой базы по содействию государством деятельности украинских волонтеров и волонтерских организаций в сфере гражданской защиты, их взаимодействия с органами государственной власти всех уровней в случае угрозы или возникновения чрезвычайных ситуаций. Доказана необходимость дальнейшего развития государственных институтов в контексте европейских стандартов с целью углубления взаимодействия между спасательными службами и волонтерами для обеспечения безопасности общества.

Ключевые слова: чрезвычайная ситуация, волонтер, волонтерская деятельность, волонтерская организация, гражданская защита, европейский опыт, государственное управление.

В Україні, як і у всьому світі, зростають кількість і масштаби надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального та військового характеру (НС), а відтак все більше загострюється проблема захисту населення, територій, майна і навколишнього природного середовища від їх наслідків.

Вразливість сучасного інформаційного суспільства від наслідків стихійних лих, аварій, екологічних і техногенних катастроф потребує створення новітніх систем державного та суспільного управління, впровадження інноваційно-комунікаційних форм взаємодії рятувальних підрозділів і служб з інститутами громадянського суспільства.

Європейська державна практика накопичила значний досвід у цьому питанні, який неодмінно має стати корисним для сучасної України. Найбільш прогресивним механізмом європейської політики у сфері цивільного захисту (ЦЗ) є надання волонтерської допомоги

органам влади і постраждалому населенню у ліквідації пожеж та інших видів НС.

Наявність в Україні цілого спектру нових гострих небезпек і загроз вказує на неспроможність формальних владних структур повноцінно реагувати на всі запити суспільства, саме тому залучення недержавних (волонтерських) організацій до ліквідації НС має стратегічне значення для розвитку системи ЦЗ України та зміцнення її національної безпеки.

Дослідження багатьох аспектів волонтерської діяльності, як соціального феномену, набуває все більшої актуальності у різних сферах науки. Вагомий внесок у становленні теорії волонтерства, розробку його теоретичних та методологічних засад зробили українські вчені: Безпалько О. П., Зверєва І. С., Заверико Н. О., Лактіонова Г. Р., Міщик Л. І., Мигович І. К., Пальчевський С. Л., Петрович В. С., Поліщук Ю. Р., Рижанова А. П., Тименко М. Н. та зарубіжні дослідни-

ки Айнутдинова І. О., Акімова О. І., Вандишева Л. П., Пестрикова В. С., Лінч Р. О., Маккарлі С. Р., Пितка Л. П., які визначили сутність, ознаки, особливості, напрями та принципи волонтерської роботи. Зокрема, вітчизняний науковець Сидоренко К. О. [1] проаналізував адміністративно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні, Мазуренко О. В. дослідив концептуальні засади залучення волонтерів при подоланні медико-санітарних наслідків НС [2]. Кринична І. П. висвітлила роль громадських організацій в реалізації державної політики радіаційної безпеки України [3]. Втім, волонтерська діяльність у НС в Україні є на сьогодні малодослідженою і потребує подальших наукових розробок.

Мета

Метою дослідження є аналіз сучасного стану волонтерської діяльності у сфері ЦЗ України та визначення пріоритетних напрямів її подальшого розвитку в контексті європейського досвіду.

За останні роки в Україні, особливо в період загострення ситуації на Сході, значно збільшилася чисельність осіб, які здійснюють волонтерську діяльність у НС і прагнуть долучитися до участі в ній, що свідчить про зростаючу роль та потужність волонтерського руху в державі, існування чіткого «запиту» на нього в суспільстві й достатній для розвитку подібних платформ професійний і громадський потенціал.

Зростання активності волонтерського руху у секторі національної безпеки держави обумовлене насамперед двома основними факторами: внутрішньо-політичною кризою, що призвела до розбалансування системи державного управління, дефіциту якісних управлінських рішень, браку ресурсних можливостей – та зовнішньою агресією, яка поглибила дисбаланс між здатністю держави ефективно виконувати свої функції та забезпеченням основних потреб громадян [4].

Часто добровольці-волонтери, ризикуючи своїм життям, діють пліч-о-пліч з рятувальниками у ліквідації наслідків стихійних лих та інших видів НС. Тож роль волонтерів у нинішній ситуації в Україні переоцінити складно. Сьогодні вони сприяють перемозі України та збереженню її державності, не чекаючи за це винагороди. Завдяки їм тисячі людей, вимушених переселенців, можуть отримати продукти, одяг, ліки та знайти роботу тощо.

Активізація волонтерського руху в Україні, зокрема у сфері НС та ЦЗ, потребувала нагального врегулювання законодавчої бази. Тож у 2011 р. було прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» [5], який регулює діяльність волонтерів. Відповідно до статті 3 цього Закону ключовими напрямками здійснення волонтерської діяльності є: надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок НС, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам; надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків НС.

Відповідно до частини 1 статті 9 цього ж Закону КМУ постановою від 5 серпня 2015 р. № 556 [6] затвердив Порядок надання волонтерської допомоги за окремими напрямами волонтерської діяльності, у т. ч. при ліквідації наслідків НС. Згідно із п. 9. цього Поряд-

ку організації, що залучають волонтерів до ліквідації наслідків НС, керуються Кодексом ЦЗ України [7] та іншими законодавчими актами у відповідній сфері. Поряд з тим, у Положенні про Державну службу України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), затвердженому постановою КМУ від 16 грудня 2015 р. № 1052 [8], визначено завдання з реалізації в межах законних повноважень державної політики у сфері волонтерської діяльності щодо надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, а також щодо ліквідації наслідків НС (п. 22 ст. 4). В ДСНС України наказом від 30 квітня 2013 р. № 210 було створено Центр взаємодії ДСНС з волонтерами та волонтерськими організаціями [9].

Починаючи з кінця 2013 р., коли почала загострюватися гуманітарна ситуація в країні, силами громадянського суспільства і приватного сектора в Україні було створено цілу низку антикризових пошуково-інформаційних веб-картографічних ресурсів, наприклад «Інтерактивна карта подій в Україні», створена й підтримувана ІТ-компанією Altwork на платформі Google Maps [10]. Таким чином, на даний момент в Україні поряд з державною системою екстреного виклику та допомоги громадянам сформувалися паралельні недержавні (громадські) структури самоорганізації і допомоги. Сам факт їх появи свідчить про недосконалість діючої державної системи, основним недоліком якої є застарілість і децентралізованість. Водночас, громадські ж (волонтерські) ресурси є часто локальними, вузькоспеціалізованими і нестабільними. Все це спонукає порушити питання про об'єднання цих двох систем, можливо на базі майбутньої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 [11].

Поточний стан і критичний прогноз безпекової ситуації в Україні робить бажаним налагодження системної взаємодії державних служб оповіщення, інформування та порятунку – і недержавними організаціями, які ефективно працюють в цій галузі. У цьому зв'язку ДСНС та іншим профільним відомствам видається доцільним: розглянути можливість запровадження в рамках створення системи екстреної допомоги населенню «112» єдиної державної онлайн-платформи «112» як універсальної точки доступу до всієї необхідної постраждалим громадянам інформації, контактних даних, новин, «гарячих ліній». З метою покращення суспільної комунікації, повноцінного використання потенціалу волонтерів (волонтерських організацій), координації їх дій, ефективного агрегації, перевірки і поширення інформації, яку вони надають – розглянути можливість створення на базі цієї платформи Національної інтерактивної карти порятунку та допомоги як головного віртуального майданчика (своєрідного «хаба») країни для обміну антикризовою інформацією з недержавних (громадських) джерел; територіальним органам ДСНС – розглянути питання запровадження локальних «карт порятунку та допомоги» для вирішення критичних питань на місцях; провести відповідні консультації з представниками профільних неурядових організацій, благодійних фондів, науково-експертних кіл, ІТ-індустрії, експертами-волонтерами з інших країн, блогерами, журналістами, тощо [10].

Передовий європейський досвід свідчить, що об'єднання зусиль держави, громадськості та недерж-

Вигляд основного матеріалу

жавних організацій в умовах НС підвищує продуктивність та скоординованість дій рятувальних служб і відомств на місцях, забезпечує своєчасне реагування на виникнення нових проблем, мінімізує руйнування та людські жертви. Зазвичай працівники рятувальних служб сприймають населення або як жертву, або як фактор, що лише заважає і ускладнює їх роботу. Однак європейська практика показує, що цивільне населення є величезним ресурсом, нехтувати потенціалом якого нераціонально. У європейських країнах активно працюють сотні тисяч підготовлених волонтерів, які за фахом є вчителями, лікарями чи ким-завгодно. Їх кількість є достатньою для того, аби в разі необхідності вони могли надати серйозну підтримку службам громадянського захисту. Треновані волонтери здатні вчасно помітити ознаки наближення аварії та попередити її, вони беруть участь у рятувальних операціях, а також можуть самостійно організувати ліквідацію її наслідків. Окрім безпосередньої користі для місцевої громади, соціальне волонтерство є життєво важливим і необхідним як для самих волонтерів, так і для держави в цілому [12].

З цієї точки зору цікавим є досвід Австрії, де в ролі пожежників виступають прості громадяни, які в інший час працюють на будь-якій іншій роботі. У маленькому містечку може не бути пожежної станції, але в ньому стоїть повністю готова до роботи пожежна машина, якою в разі необхідності керує спеціально навчена команда волонтерів. Це дозволяє або самостійно ліквідувати пожежу, або ж дочекатися допомоги із найменшими збитками, а також економить значні ресурси на утримання пожежників. Такий механізм є добре продуманим, а вкладені кошти порівняно незначними. Завдяки цьому система ефективно працює без зайвих витрат і з найменшими збитками [12].

Звісно, важливим стимулом є присутність небезпеки, як-от: вірогідність паводку, числені пожежі, близькість шкідливого підприємства. Наприклад, мешканці маленького італійського містечка Кьюліано, що страждає від паводків, розуміють, що коли «прийде велика вода», команда із Генуї буде їхати довго, а коли приїде, її може виявитися недостатньо. Тому люди свідомо самоорганізуються, аби зменшити збитки і уникнути жертв [12].

Крім того, на державному рівні необхідно стимулювати людей долучатись до громадської активності. Зокрема, у Німеччині існує державна програма підтримки волонтерів, згідно з якою активісти отримують певні пільги та сплачують зменшені податки. Всі охочі можуть пройти безкоштовні тренінги, на яких вони отримують вкрай важливі навички реагування на небезпечні обставини та їх попередження. Завдяки цьому в місті з'являються люди, які в разі небезпеки можуть зі знанням справи організувати інших. Цим людям не потрібно виплачувати заробітну плату, однак якщо один раз на 15 років в місті трапляється пожежа чи паводок, вони будуть одними із тих, хто поводитиметься правильно [12]. Це виправдано із суто економічної точки зору. В Італії щорічно на таких тренінгах готують тисячі волонтерів. Люди із готовністю приїжджають на такі заходи, адже це дозволяє їм почуватись гідними громадянами, що активно долучаються, а не пасивно чекають на допомогу зі сторони. Насправді, італійська модель ЦЗ є найдосконалішою в європейських країнах

і, можливо, навіть у світі їй немає аналогу; Італія фактично є монополістом у цій сфері [13].

Так, у 2011 році Європарламент, приймаючи закон про створення Служби ЦЗ ЄС, взяв за приклад модель саме італійського ЦЗ й італійської Національної Служби ЦЗ (далі – НСЦЗ), визнавши їх найдосконалішими в ЄС за вишколом (навичками волонтерів), за організаційністю, за оперативністю в тій чи іншій ситуації та за структурою, яку вона має. НСЦЗ Італії містить всі об'єкти та види діяльності, які надані їй державою для захисту життя громадян, їх власності, населених пунктів та навколишнього середовища від стихійних лих, катастроф і т. п. Очевидно, що вмілий перехід від концепції стихійних лих до суспільного лиха, надає підстави вважати НСЦЗ Італії справді найдосконалішою, оскільки її функціонування підходить до будь-яких сценаріїв НС, навіть найкритичніших. У такий спосіб з'явилися волонтерські асоціації водолазів, зв'язківців-радіоаматорів, кінологів, природоохоронців, геологів, парашутистів, пожежників, лісових пожежників, рятувальників на воді, електромеханіків, парамедиків, фармацевтів, офіцерів та поліцейських в запасі тощо. Створювали такі асоціації виключно фахівці в тій чи іншій сфері й займались вишколом тих, які до них зголошувались. Згодом у 1992 р. італійський парламент прийняв новий закон про «Волонтаріат ЦЗ Італії», який значно підвищив роль і значення волонтерів ЦЗ для суспільства, чітко визначив критерії діяльності волонтерів, сфери інтервенту, обов'язкове страхування волонтерів, проходження медичного огляду та низку інших питань, які до того часу не були врегульованими. Держдепартамент ЦЗ створив також і спеціальний національний, регіональний та комунальний реєстр всіх волонтерських асоціацій ЦЗ, які було об'єднано в один єдиний Корпус Волонтерів ЦЗ НСЦЗ Італії. Окрім цього, Уряд при прийнятті держбюджету кожного року закладає спеціальні кошти на різні волонтерські асоціації як ЦЗ, так і іншого типу на їх розвиток і діяльність. Держава ж робить це тому, що у багатьох сферах вона не спроможна задовільнити потреби своїх громадян, а волонтери у дусі солідарності чи патріотизму надають громадськості саме ті послуги, які держава часто не спроможна надати [13].

Важливо зазначити, що діяльність всіх волонтерських асоціацій ЦЗ НСЦЗ регулюється Законами Італії № 225/92 та № 100 від 12 липня 2012 р. і Декретом Президента Республіки № 194 від 2001 р., які надають волонтерам цілий ряд реальних можливостей щодо особистого та професійного зростання. Окрім цього, Волонтаріат (волонтерські асоціації) ЦЗ є автономним [13].

Отже, в Італії та у багатьох країнах ЄС не існує Державної служби надзвичайних ситуацій, як в Україні. Замість неї є волонтерські асоціації рятувальників-волонтерів ЦЗ. Тож, на нашу думку, італійська модель має стати базисом для розвитку волонтаріату ЦЗ України як невід'ємної частини державної системи ЦЗ [13].

З цієї метою в Україні реалізується міжнародна Програма з попередження, готовності реагування на природні та техногенні катастрофи в країнах Східного партнерства (2010–2014рр.), покликана у співпраці із національними рятувальними службами посилити потенціал країн-партнерів у галузі захисту громадян від стихійних та антропогенних лих і наблизити вітчизняні механізми ЦЗ до стандартів ЄС. А відтак, треба і на-

далі працювати в рамках цієї Програми для розбудови власних інститутів ЦЗ. Крім того, наприкінці 2013 року в Україні стартувала тематична національна просвітницька кампанія Програми щодо волонтерського руху, яка має на меті покращити співпрацю населення зі службами порятунку України [14]. В майбутньому Україні необхідно брати активну участь у реалізації інших міжнародних програм, спрямованих на підтримку волонтерського руху в державі.

Так: 1) у регіонах України на базі обласних відділень ДСНС існують інформаційні центри, в яких необхідно створити систему організованого волонтерства; 2) у спеціалізованих навчальних закладах ДСНС цілком можливо на регулярній основі проводити спеціалізовані курси за умови державної підтримки; 3) консультативні проекти, в тому числі проекти ЄС, могли б допомогти організаційно, методично та фінансово у вирішенні питань залучення волонтерів у сферу ЦЗ. Проте, такі ініціативи можуть бути дієвими лише в рамках масштабної державної програми з відповідною фінансовою підтримкою.

Отже, на нашу думку, потрібно створювати громадські осередки у кожному регіоні України, навколо яких почнеться розростання волонтерської активності. Поштовхом до їх створення може бути демонстрація наочних – як успішних, так і не успішних – прикладів подолання наслідків НС у світі взагалі та в Україні зокрема. Особливо ефективно цей метод функціонує в місцях, де є певна очевидна загроза, наприклад, сезонні природні лиха або наявність потенційно небезпечного підприємства, де є наочне розуміння людьми важливості ефективного механізму попередження НС природного та техногенного характеру та реагування на них. Саме з таких місць потрібно починати роботу з популяризації волонтерства як соціального явища. Такі громадські осередки потрібно підтримувати як інформаційно – тобто, поширювати інформацію про їх діяльність, так і на законодавчому рівні – запровадження системи пільг (приклад Німеччини). Цей процес безумовно потребує системного підходу і є складним, однак це дозволяє активізувати існуючі ресурси та залучити додаткові (наприклад приватно-партнерські). Завдяки цьому, по-перше: сформується культура безпечної поведінки людини, яка пройшла правильну підготовку і не допустить ризикованої ситуації, і не зробить фатальної помилки; по-друге: на ліквідацію наслідків аварії витрачаються значні державні кошти, а залучення волонтерів забезпечить їх значну економію.

Таким чином, аналіз сучасного стану та перспектив розвитку волонтерської діяльності у сфері цивільного захисту України в контексті європейського досвіду довів необхідність пріоритетного розвитку громадських осередків в Україні щодо попередження, запобігання, профілактики НС, подолання їх наслідків та подальшої розробки організаційно-правових, нормативно-правових та теоретико-методологічних засад стосовно здійснення ефективної політики держави у сфері волонтерської діяльності, що дасть змогу спільно з європейськими партнерами перетворити волонтерство на ключовий елемент системи ЦЗ України.

Література.

1. Сидоренко К.О. Дис. Адміністративно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні. Київ.

2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mydisser.com/ru/catalog/view/6/352/13360.html>.

2. Мазуренко О. В. Концептуальні засади залучення волонтерів при подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій / О. В. Мазуренко // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2010. – № 3. – С. 38–41.

3. Кринична І. П. Роль громадських організацій в реалізації державної політики радіаційної безпеки України / Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету. – 2013. – № 1. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>. – Назва з екрана.],

4. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36 с.

5. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст. 435).

6. Постанова КМУ від 5 серпня 2015 р. № 556 «Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/-control/uk/cardnpd?docid=248396744>.

7. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

8. Постанова КМУ від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>.

9. Про створення Центру взаємодії ДСНС з волонтерами та волонтерськими організаціями: наказ ДСНС України від 30 квітня 2013 р. № 210. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/files/2013/5/13/210.pdf>.

10. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. Сучасна веб-картографія як інструмент боротьби з надзвичайними ситуаціями і гуманітарними кризами/катастрофами. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1833/>

11. Закон України від 13 березня 2012 р. № 4499-VI «Про систему екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 49, ст. 560).

12. Новини співпраці з ЄС. Бюлетень Представництва Європейського Союзу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euukrainescooper.net/2014/03/06/volunteerism/>.

13. Інфо-правовий портал для громадян України в Італії. Травень 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://italawguide.at.ua/news/jaka_riznytsja_mizh_tsyvilnoju_oboronoju_ta_tsyvilnym_zakhystom/2014-05-01-847.

14. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні за 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2014/ND_2014.pdf.